

gen. Én mindenesetre büszke vagyok rá, hogy volt olyan lapszámunk, amelyben egymás mellett olvasható Szilágyi Domokos, K. Jakab Antal, László Ferenc és Láng Gusztáv. Ha még én is, az nekem a Sors ajándéka.

Kántor Lajos

HÁROM BAÁSZ KIÁLLÍTÁSA

Hölgyeim és Uraim!

■ Vannak ortodox műközpontú elemzők, akik közömbös, sőt károsan fölösleges ismeretnek minősítik egy műalkotás létrehozójának élettenyeit, sőt még a kor meghatározó eszméiről, uralkodó stílusirányzatairól, esztétikai diskurzusairól való ismereteket sem hajlandók beengedni az értelmezési térbe. Csak a mű számít, csak a műben foglalt, esetleg abban kódolt és abból megfejthető igazságokkal szabad foglalkozni. Más kritikai iskolák hívei viszont alig palástolt mohósággal vetik rá magukat egy-egy művész biográfiájára, hogy az alkotói pálya egyes érintkezési pontjaira rámutatva hosszasan értekezessenek arról: mekkora hordereje van ennek vagy annak az életrajzi ténynek, ismert vagy kevésbé ismert körülménynek abban, hogy a művész sorsában és a konkrét mű genezisében mi hogyan alakult, vagyis hogy milyen hatástörténeti fenomenológiával van dolgunk.

Ez utóbbi nézeteket hirdető kritikusok és esztéták számára a Baász képzőművész családhoz tartozó egyes alkotók munkásságával foglalkozni valóságos aranybányának ígérkezik. Ki hogyan hatott kire, X mit örökölt Y-tól, a három művész milyen kölcsönhatásrendszerbe állítható.

Kölcsönhatásról persze ezúttal eleve nem lehet szó, csak hatásról, s ezen belül is főleg arról, hogy mennyire volt képes Baász Orsolya függetleníteni magát szülei művészetétől, elsősorban édesapja munkásságától.

Baász Imre művészként és emberként is öntörvényű, önmagát robusztus, sőt brutális erővel megjelenítő személyiség volt, aki környezetéből toronymagasra emelkedett ki. Tekintélyt el nem ismerő, vagy ha elismerő, azt nem tisztelő energiabomba volt, aki felkavarta a képzőművészeti élet állóvizét, szétverte a megcsökött viszonyokat, ajtót-ablakot nyitva az újnak, a másnak, a mifelénk ismeretlennek. Akadnak kritikusok, akik szívesen besorolnák őt valamiféle posztkonstruktivista irányzatba vagy a dekonstruktív posztmodern valamelyik áramlatába, ám ez a mű leveti magáról az elméleti előfeltevéseket és a másokhoz szabott, pláne másoktól levetett kategóriák paradigmarendszerét.

Baász Imre Aradon született, Kolozsváron tanult, és itt vált művésszé, majd Sepsiszentgyörgyön vált európai hírvé személyiséggé. Egykoron majd mindhárom város féltékeny büszkeséggel fogja bizonygatni, hogy Baász Imre valójában az övé, az ő szellemi gyermeke, s így tulajdona az ő emblematikus figurája. Én úgy gondolom, különösen szűkebb páttriája, a Székelyföld köszönhet neki nagyon sokat, no meg az egész erdélyi művészet. Abban, hogy ezredfordulós festészetünk nem engedett a kódös-romantikus tradicionalista elvárásoknak, és nem arrafelé mozdult el, amerre vihartépte fenyők tövében – a háttérben egy kápolna – harisnyás székelyek nézik vagy őrzik kopjafájukra támaszkodva egy borvízforrás mellett az utolsó romániai magyar bivalyokat.

Baász Imre művészetének kulcsszava a kísérlet. Az ő intellektuális metafizikájával szemben Baász Pálma festményeinek kulcsszava a mese. E képek valóságát az újnaiv fantasztikum, általában a képzeleti elemek túlsúlya definiálja, mintha illusztrációként készültek volna egy enigmatikus, olykor követhető, olykor megfejthetetlen transzszilván narratívához.

Baász Orsolya különösen rá lehetett utalva az ahhoz szükséges autonómiára, hogy saját hangját megtalálja, saját beszédét kidolgozza és e nyelven saját üzeneteit megfogalmazza. Azt hiszem, ez nyilvánvalóan sikerült neki, egy olyan szintézisnek köszönhetően, amely a száraz iróniát ötvözi a formákat kereső játék dinamikájával. Talán ez a játék iránti hajlam, ösztön és elkötelezettség a kulcsszava az ő munkáinak, ezeknek az izgalmas felületeknek, ahol a jelentések grammatikáját egy még alakulóban levő szintaxis lendülete szervezi. E képek rutinoktól mentes eleganciájának ez az in statu nascendi történő viláértelmező ambíció a titka.

Összefoglalva, e falakon együtt láthatók három művész alkotásai. Egyikük legendás alak, egyfajta Krokodilus Dundee volt, mert meg tudta valósítani a konvenciók teljes tagadását, a sikeres kivonulást a kötelező normák és formák világából. A másik alkotó érzékeny, képzeletgazdag, szubjektív reflexiókkal teli motívumvilágot létrehozó festő, akinek látása valamiféle dekoratív, oldott, naiv, lebegő szürrealizmusban edződött, és vált eszközévé ennek a művésznek és művészetének. A harmadik vibrálóan összetett, az egyes képszemantikai síkok között bravúrosan egyensúlyozó, pályájának most neki-lendülő ifjú művész.

Mindhárman a Baász nevet viselik. Most már csak a família legifjabb, most kéthónapos tagjának vagyunk kíváncsiak a művészetére, az általa tartogatott titkokra.

Szőcs Géza

(Elhangzott 2010. február 17-én a kolozsvári Bánffy-palotában, a Baász család kiállításának megnyitóján.)

